

LİSE DİSİPLİN SORUNLARININ CİNSİYET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Investigation the High School Discipline Problems In Terms Of Gender Variable

Doç.Dr.Burhan AKPINAR¹
Öğr.Gör.Faysal ÖZDAŞ²

Özet

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin işlemiş olduğu disiplin suçlarını cinsiyet değişkenine göre incelemektir. Çalışma, 1990-2000 yılları arasında Diyarbakır il merkezinden beş; ilçelerinden de üç olmak üzere toplam sekiz lisenin disiplin kayıtları üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın modeli, betimsel taramadır. Veriler, liselerdeki disiplin defterlerinde kayıtlı toplam 1293 disiplin olayından oluşturulmuştur. Bu veriler, betimsel istatistik tekniklerinden yüzde ve frekans ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinden, örneklem dahilinde incelenen liselerde işlenmiş disiplin suçlarında cinsiyetin önemli bir değişken olduğu belirlenmiştir. Bu liselerin disiplin defterlerinde kayıtlı toplam 1293 disiplin suçunda erkek öğrencilerin oranı %96,4; kız öğrencilerin ise %3,6'dır. Disiplin defterine kayıtlı ve cezalandırılan disiplin suçları tür olarak on bir kategoride yer almaktadır. Bu kategorilerden beşinde erkek öğrencilerin oranı %100'dür. Disiplin suçlarında cinsiyete göre en az farklılaşma, kılık ve kıyafet suçuna ilişkindir. Bunun dışındaki tüm suçlarda erkek öğrenciler ağırlıklıdır. Çalışmada, erkek öğrencilerin daha fazla disiplin suçu işlemiş olmasının, fizyolojik ve kültürel özelliklere bağlı olabileceği değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: disiplin suçunda cinsiyet, disiplin suçları, lise öğrencileri.

Abstract

The purpose of this study is to analyze the disciplinary actions committed by high-school students in terms of gender variable. The study has been conducted upon the disciplinary registers of five high-schools in Diyarbakır province center and of three high-schools in its towns. The study is in the descriptive survey model. The data have been formed based upon 1293 disciplinary actions registered in the afore-mentioned schools. The data have been analyzed with percentage and frequency techniques. As a result, it has been identified that the gender is a significant variable in the disciplinary actions committed in the sample high-schools of the study. The rate of the male students is 96.4 % and that of the female students is 3.6 % in the total 1293 disciplinary actions registered. The disciplinary actions are sorted out in eleven categories. The rate of the male students in five of these categories is 100 %. The less difference in terms of gender variable among the disciplinary actions is related to actions of bad appearance and dressing. Except for this, in all other disciplinary actions, the male students are

¹ Doç.Dr.; Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Elazığ, bakpinar@firat.edu.tr

² Öğr.Gör.; Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Mardin, faysalozdas@hotmail.com

dominant. It has been suggested in the study that the fact that the male students committed more disciplinary actions may be related to some physiological and cultural aspects.

Key Words: Gender in disciplinary action, disciplinary actions, high-school students

GİRİŞ

Disiplin ve istenmeyen öğrenci davranışları bakımından, formal eğitim sürecinin her aşaması önemli olmakla birlikte, lise (ortaöğretim) kademesi özel bir öneme sahiptir. Lise dönemini özel kılan, bu kademedeki öğrenim gören öğrencilerin ergenlik dönemini yaşıyor olmalarıdır. Lise öğrencilerinin gelişim dönemi olan ergenlik, yaşamın en karmaşık ve fırtınalı dönemi olarak kabul edildiğinden, okuldaki disiplin sorunlarıyla birlikte anılmaktadır. Bunun nedeni, ergenlerin kendi ayaklarının üzerinde durma ihtiyacının bir sonucu olarak, kimliklerini kazanırken, toplum kuralları gibi okul ve sınıfla ilgili yönetmeliklere de meydan okumalarıdır (Williams ve Myers, 2004 akt: Çetin, 2011). Bu meydan okumalar da, genelde yönetici ve öğretmenler tarafından tolere edilmediğinden disipline konu olan olumsuz davranışlar olarak nitelendirilirler.

Her ne kadar Batı ülkelerindeki kadar endişe verici boyutlarda olmasa da (Elibol, 1997 Akt: Güçlü, 2004), disiplin sorunları, ülkemizde de okulların ve özellikle de liselerin yüz yüze kaldığı sorunlar arasına girmeye başlamıştır. Bu sorunla yüzleşmek, öğrencilerin öğrenmeleri, sosyalleşmeleri ve gelişimlerini sağlıklı olarak sürdürebilmeleri bakımından son derece önemlidir. Bu bakımdan yönetici ve öğretmenler, okul ve sınıfta disiplinin sağlanması için bu sorunla başa çıkabilmelidirler.

Disiplin kavramına değişik zaman ve bağlamlarda farklı anlamlar yüklenebilmektedir. Bu farklılık, sözü geçen kavramın karmaşıklığından ziyade, bağlam ve kullanım amacına bağlıdır. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'ne (2007) göre disiplin, öğrencilerin uymaları gereken bir dizi kuralları ifade eder. Genel anlamda *kurallara uyma* olarak kabul edilen disiplin, “bir topluluğu etkileyerek düzeni sağlayan yasa ve tüzüklerin tamamı, yasa ve kurallara uyma kabiliyeti” (Sorguç, 1986: 28) şeklinde tanımlanmaktadır. TDK sözlüğünde disiplin kavramına yüklenen “sıkıdüzen” anlamını uygun bulmayan Başar (1999), bunun yerine, “düzen” kavramını önermekte ve düzenin (disiplinin), sistemin işleyişine belirlilik ve kararlılık kazandırdığını ifade etmektedir. Onur (1979), disiplini, çocuğun gelişiminde büyükler tarafından örgütlenen bir yaşam düzeni olarak ele alırken; Uzun'a (2001) göre, disiplin, istenen amaca ulaşma için alınması gereken tedbir ve kuralların tümüdür (akt: Güçlü, 2004). Diğer bir tanımla disiplin, öğretimi ve öğrenmeyi olumsuz etkileyen, başarıya ulaşmayı engelleyen ya da zorlaştıran davranıştır (Sarpkaya, 2007). Sarıtaş'a (2000) göre, disiplin kavramı, bir amaçla bir araya gelmiş insan grubunun düzen içinde yaşamasını sağlamak için seçilip konulmuş kurallar, hükümler ve bunlara uyulması için alınan önemleri ifade eder (akt: Kuş ve Karatekin,

2009). Ökdem (2002) ise, disiplini, düzeltme-destekleme, itaate zorlayan-kontrol etme ve cezalandırma olmak üzere üç anlamda kullanmaktadır (akt: Gücü, 2004). Öğretmenlerin en önemli sorumluluklarından birisi olan disiplin, iki nedenden dolayı çok önemlidir: İlki, bir öğrenme ortamının oluşturulması. İkincisi ise, öğrencilerin sosyalleşmesidir (Erden ve Wolfgang, 2004 akt: Sağnak, 2007). Mevcut geleneksel disiplin anlayışında, suç ve suçlama üzerine odaklanılmıştır (Yurttaş, 2010). Oysaki Charles'e (1998) göre, disiplinin amacı, istenmeyen davranışları önlemek, bastırmak ve yeniden yönlendirmektir (akt: Sağnak, 2007).

Okulda disiplin olayları, okulun amacına ulaşmasını engeller, “öğretim sürecinin etkililiğini azaltır ve sınıf atmosferini bozar (Sezgin ve Duran, 2010); öğrencilerin fiziksel ve psikolojik güvenliğini tehlikeye atar (Memduhoğlu ve Taşdan, 2011). Disiplin olayları, öğrencilerin akademik başarısını da olumsuz yönde etkileme potansiyeli taşır (Kızmaz, 2004). Bundan başka, disiplinsizlik, öğrencilerin sosyalleşmesini de olumsuz yönde etkiler. Disiplin olaylarını oluşturan şiddet gibi istenmeyen davranışları, okulun bünyesinden tamamen söküp atmak mümkün değildir. Çünkü şiddet ve istenmeyen davranışlar, toplumsal yaşamın bir gerçeği olarak yaşamaya devam etmektedir. Okul da, toplumsal sistemden ayrı düşünülemezine göre (Tezcan, 1996), okullar, bu sorunla yüzleşmek durumundadırlar.

Etkili bir eğitimin sağlanması ve sosyal açıdan sağlıklı bireyler yetiştirebilmek için, okullar, tamamen olamasa da, disiplin sorunlarını azaltıcı önemleri almalıdırlar. Nitekim birçok ülkede olduğu gibi, ülkemizde de disiplin suçları için cezai yaptırımlar öngörülmüştür. Okulda disiplin olaylarının azaltılması ve bunun için gerekli önemleri alabilmek için, sorunun tüm boyutlarıyla anlaşılması önemlidir. Literatürde buna yönelik birtakım öneriler mevcuttur. Bunlar arasında, öğrencilere sorun çözme, kendilerini ifade etme ve iletişim becerilerinin kazandırılması (Kılıç, 2009: 84) ile ailelerle işbirliğine gitme, okulun fiziki koşullarını düzeltme (Ercan, 2009: 210) sayılabilir. Disiplin olaylarının önlenmesi veya azaltılmasında, öğrenciye sorumluluk verme de etkilidir (MEB, 2007). Bu konuda geliştirilen çeşitli programlar da yarar sağlayabilir (Pişkin ve diğerleri, 2011). Disiplin olaylarıyla başa çıkmada, pekiştirme ve açıklama gibi psikolojik ilkeler ve öğretim stratejisinde değişiklik yapma gibi araçlar da kullanılmaktadır (Sezgin ve Duran, 2010). Gökteş (2007: 294), istenmeyen davranışların önlenmesinde, “eğitim programlarının toplumsal değerlerde yıpranmayı engelleyecek şekilde düzenlenmesi” önerisi getirmektedir. Okulda disiplin olaylarının önlenmesinde Charlton ve David'in (1997 akt: Sarpkaya, 2007) araştırmaya dayalı olarak ortaya koydukları etkili okulu farklı kılan özellikler, yol gösterici olabilir. Bunlar: Mantıksal akademik düzenleme, uygun çalışma koşulları, olumlu pekiştirmeye yeterli yer verme, güçlü sınıf yönetimi, iyi davranış modeli olan öğretmenler, öğrencilerin okul işleyişine katılması ve ev ödevlerinin etkili kullanımı şeklinde sıralanmaktadır.

Okullardaki disiplin olayları tek bir faktöre bağlanamayacak kadar karmaşık bir konudur. Sorunun aile, okul, eğitim programı, medya, öğretmen

ve öğrenci başta olmak üzere okul içi ve dışına taşan boyutları bulunmaktadır. Dolayısıyla sorun akademik, psikolojik ve sosyolojik boyutlar içeren karmaşık bir yapı arz etmektedir. Bu bakımdan disiplin olayları, birçok faktöre bağlı olarak ortaya çıkabilir. Bunlar arasında eğitim programıyla ilgili nedenler, çevreden kaynaklanan nedenler, öğretmenle ilgili nedenler ve öğrenci ile ilgili nedenler sayılabilir (Kırbaş ve diğerleri, 2007; Çetin 1989, akt: Güçlü, 2004). Bunlara okul yönetim politikası ve kuralları ile sosyo-kültürel bağlam, “sınıfların kalabalık olması ve öğrenciler arasında oluşturulan rekabet” (Totan, 2007: 193) ile “boş zaman” (Tezcan, 1996) da eklenebilir. Moses’e (1996) göre, en önemli neden, ailedir. Benzer şekilde Üstün ve diğerleri (2007) ile Kızmaz’da (2006), sorunun temelinde ailenin olduğuna dikkat çekmektedir. Öğretmenin kişiliği ve sınıf yönetme biçimi de, disiplin olaylarında önemli etmenlerdendir (Başaran, 1992 akt: Kuş ve Karatekin, 2009)

Konuyla ilgili çalışmalara bakıldığında, disiplin olgusunun birçok bağlamda ele alınarak çalışıldığı görülebilir. Bu konu son yıllarda Türkiye’de de yoğun bir biçimde çalışılmaya başlanmıştır (Ayas ve Pişkin, 2011). Disiplin veya okulda şiddet, zorbalık ve istenmeyen öğrenci davranışları gibi ilişkili konularda azımsanamayacak ölçüde teorik ve uygulamalı çalışma vardır. Hatta bu konuda önemli bir literatür oluşmuş durumdadır (Atik, 2011). İlgili çalışmalara bakıldığında, sorunun daha çok aile ve sosyal bağlamda ele alındığı ve psikolojik boyutuna ağırlık verildiği görülmektedir (Moses, 1996). Literatür incelendiğinde, disiplin konusunu, cinsiyet değişkeni bağlamlarında ele alan çalışmaların sınırlı olduğu söylenebilir. Oysaki tanı ve çözüm bulabilmek için, sorunun tüm boyutlarıyla ortaya konulması önemlidir. Bu bakımdan, liselerde disiplin sorunlarını cinsiyet değişkenine göre ele alan bu çalışmanın, literatürdeki boşluğun doldurulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Diyarbakır ilinde 1990-2000 yılları arasında eğitim-öğretim yapan liselerdeki disiplin olaylarını cinsiyet değişkenine göre incelemeyi amaçlayan bu araştırma, betimsel bir nitelik arz edip, belgesel tarama modelindedir. Belgesel tarama, var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplama şeklinde tanımlanmaktadır. Belgesel tarama belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (Karasar, 1998). Çalışmanın verileri, 1990-2000 yılları arasında eğitim-öğretim yapan Diyarbakır il merkezinden beş ve ilçelerden de üç olmak üzere toplam sekiz liseden alınmıştır. Bu okulların seçilme nedeni, disiplin kayıtlarına ulaşılabilirliktir. Verilerin analizinde betimsel istatistik tekniklerinden frekans ve yüzde alma teknikleri kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLARI***Cinsiyet ve Disiplin Cezaları***

Araştırmanın yürütüldüğü liselerdeki disiplin defterlerine göre, disiplin kuruluna sevk edilen öğrencilere verilen cezaların cinsiyete göre dağılımı tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Disiplin Cezalarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişken		Okuldan KUSU*		Uyarma		Kınama		Uyarma ve Kınama		Okuldan TU**	
		f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
Cinsiyet	Erkek (n=1244)	728	56,4	217	16,8	195	15,1	78	6,1	26	2
	Kız (n=47)	30	2,3	10	0,8	3	0,2	4	0,3	-	-
Toplam (n=1291)		758	58,7	227	17,6	198	15,3	82	6,4	26	2

*Okuldan Kısa Süreli Uzaklaştırma

** Okuldan Tasdikname İle Uzaklaştırma

Tablo 1 incelendiğinde, çeşitli istenmeyen davranışlarından dolayı disiplin cezası almış toplam 1293 öğrenciden 758’ine (%58,7) “okuldan kısa süreli uzaklaştırma” cezası verilmiştir. İki kayıta ise ceza kısmı boş bırakılmıştır. Ceza alan 1293 öğrenciden 728’i (%96) erkek ve 30’u (%4) da kız öğrencidir. Öğrencilere verilen ikinci en büyük disiplin cezası “uyarma”dır (%17,6). Bu cezayı alan öğrencilerin de %96’sı (n=217) erkek öğrenci, %4’ü (n=10) ise kız öğrencidir. “Kınama cezası”, öğrencilere verilen üçüncü en çok disiplin cezasıdır. Toplam 198 öğrenciye verilen kınama cezasında erkek öğrencilerin oranı %15,1, kız öğrencilerin oranı ise %2’dir. Araştırmanın yürütüldüğü liselerde, öğrencilerin istenmeyen davranışlarına verilen en ağır ceza, “tasdikname ile okuldan uzaklaştırma”dır. Bu cezaya çarptırılan öğrenci sayısı 26 (%2) olup, bunların tamamı erkek öğrencidir.

Liselerde erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla suç işlediğini gösteren bu bulgu, ortaöğretimde disiplin suçu işlemede cinsiyetin önemli bir değişken olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu, Balcıoğlu’nun (2001), “bütün toplumlarda kadınların suç işleme oranları, erkeklerden daha düşüktür” (akt: Güçlü, 2004) şeklinde naklettiği bilgi göz önüne alındığında şaşırtıcı değildir. Benzer şekilde, Kızmaz (2006) da, dünyadaki şiddet ve zorbalık davranışlarında, erkeklerin çoğunlukla fail, kadınların ise çoğunlukla kurban konumunda olduğunu belirtmektedir. Bundan başka, literatürde bu bulguyu destekleyen birçok çalışma da vardır. Örneğin Kabil’in (2010) çeşitli yabancı araştırmalardan (Warden ve McKinnon, 2003; Boulton ve Underwood,1992; Rigby ve Slee, 1999; Rigby, 2000) aktardığına göre, erkek öğrenciler, kız öğrencilerden daha fazla disiplin suçlarına bulaşmaktadırlar. Bunlardan Meller (1999), cinsiyete göre suç işleme oranının, erkekler için yaklaşık %50, kızlarda ise 1/3 olduğunu belirtmiştir. Arslan ve Saygın (2010)

da araştırmalarında ergenlerde, erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha fazla saldırganlık gösterdiğini ortaya koymuşlardır (akt: Çetin, 2011). Ancak farklı sonuçları gösteren araştırmalar olsa da vardır (Karataş, 2008; Dölek, 2002, Uludağlı-Pekel ve Uçanak, 2005 akt: Kabil, 2010).

Koç'un (2006), Ankara'da altı lise üzerinde yaptığı çalışmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla zorbalığın meydana geldiğini düşünmekte olduğu belirlenmiştir. Güçlü (2004), Kayseri ilindeki ortaöğretim öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmada, erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha fazla suç işlediğini ve kızlarla erkeklerin işledikleri suç türlerinin farklı olduğunu belirlemiştir. Örneğin kızlar daha çok giyim ve sigara gibi olaylara karışırken, erkekler cinsellik, alkol ve uyuşturucu suçlara daha fazla bulaşmaktadırlar (Oksay, 1990, akt: Güçlü, 2004). Banks (1997) da, erkek ve kız öğrencilerin disiplin suçu işlemede farklılık gösterdiğini ifade etmektedir (akt: Kabil, 2010). Bundan başka literatürde, erkek öğrencilerin daha çok zorbalık davranış gösterdiğini, kız öğrencilerin ise duygusal zorbalığa eğilimli olduklarını gösteren çalışmalar bulunmaktadır.

Okullarda erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha fazla disiplin suçu işlediğini gösteren bu çalışmaların gerçeği ne ölçüde yansıttığı tartışmalıdır. Çünkü kültürel reflekslerden hareketle kız öğrencilere daha hafif ceza verildiği veya kızların işlediği birtakım suçların örtbas edildiği bilinmektedir. Nitekim Güneş'in (1999, akt: Güçlü, 2004) İzmir'de liselerde yaptığı bir araştırmada kız öğrencilere daha hafif cezalar verildiğini belirlemiş olması, akıllara böylesi bir kuşkuyu getirmektedir. Ancak buna rağmen literatürdeki araştırma ve bilgilere dayalı olarak, erkek öğrencilerin disiplin suçuna daha fazla eğilimli olmalarının fizyolojik ve kültürel özelliklere bağlı olabileceği söylenebilir.

Cinsiyete Göre Disiplin Suçundaki Farklılaşmalar

Araştırmanın yürütüldüğü ortaöğretim okullarında öğrencilerin işlediği disiplin suçlarının cinsiyete göre farklılaşması tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmanın yürütüldüğü liselerde, sigara içmek veya bulundurmamak, kopya çekmek, okul kurallarına uymamak, yaralayıcı alet bulundurmamak ve örgütsel suçlar şeklinde ifade edilen disiplin suçunu işleyenlerin tamamının erkek öğrencilerden oluştuğu görülmüştür. Sözü geçen bu istenmeyen davranışların kız öğrencilerde hiç görülmemesi, disiplin suçlarında erkek ve kız öğrencilerin farklılaştığı şeklinde yorumlanabilir. Toplamda ise, disiplin suçu işlemede erkek öğrencilerin oranı %96,4; kız öğrencilerin ise %3,6'dır. Nitekim literatürde erkek öğrencilerin kızlardan daha fazla suç işlediklerine yönelik birçok araştırma ve bilgi vardır. Örneğin Uzbaş ve Kabasakal (2010) araştırmalarında, erkek öğrencilerin fiziksel kavga etme oranının, kızların yaklaşık iki buçuk katı olduğunu belirlemişlerdir. Benzer şekilde Ögel ve diğerleri (2006) de, yaptıkları araştırmada, fiziksel kavgada erkeklerin oranının %68,8 olarak hesaplamışlardır. Aras ve diğerleri (2007) de, okullardaki riskli davranış oranlarının erkeklerde daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Güçlü (2004),

araştırmasında erkek öğrencilerin suç işleme oranını %84,5; kız öğrencilerin ise %15,5 olarak tespit etmiştir. Buna paralel şekilde Coşkun ve diğerleri (2010) de, saldırganlık davranışında erkek öğrencilerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Aynı durum zorbalık için de geçerlidir (Hilooğlu ve Önder, 2010). Bu örnekler dikkate alındığında, araştırmanın yürütüldüğü liselerde, kızların disiplin suçunu işleme oranının yüksek olmadığı söylenebilir. Sözü geçen disiplin suçlarının sadece erkek öğrencilerde görülmesi, öğrencilerin fizyolojik özelliklerine bağlı olabileceği gibi, kültürel argümanlarla kız öğrencilerin bu konuda korunmasına bağlı da olabilir. Burada belirleyici olan, gerek il bazında ve gerekse okul bazında, kız öğrencilerin mensubu oldukları sosyo-kültürel yapı içersindeki konumlarıdır.

Tablo 2. Disiplin Suçlarının Cinsiyete Göre Farklaşması

	Cinsiyet				Toplam	
	Erkek		Kız		f	%
	f	%	f	%	f	%
Dersin veya sınavın akışını bozmak	498	96,1	20	3,9	518	100
Sigara içmek veya bulundurmak	160	100,0	-	-	160	100
Öğretmene saygısızlık	135	90,6	14	9,4	149	100
Kavga, hakaret, sarkıntılık	126	98,4	2	1,6	128	100
Kopya çekmek	102	100,0	-	-	102	100
Okul kurallarına uymamak	83	100,0	-	-	83	100
Dersi boykot etmek	38	95,0	2	5,0	40	100
Evrak tahrifatı ve evrakta sahtecilik	32	97,0	1	3,0	33	100
Yaralayıcı alet bulundurmak	56	100,0	-	-	56	100
Kılık kıyafet	10	55,6	8	44,4	18	100
Örgütsel suçlar	6	100,0	-	-	6	100
	1246	96,4	47	3,6	1293	100

Tablo 2'ye göre, kız öğrencilerin en fazla işledikleri disiplin suçunun uygun olmayan kılık kıyafet (%44,4) olduğu anlaşılmaktadır. Erkek öğrencilerde bu oranın %55,6 olduğu göz önüne alındığında, bu bulgu, ortaöğretimde erkek ve kız öğrencilerin en az ayrıştığı disiplin suçunun okula uygun olmayan kılık kıyafet giymek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Kız öğrencilerin işlediği ikinci en büyük disiplin suçu öğretmene saygısızlıktır (%9,4). Bunu sırayla dersi boykot etmek (%5), ders veya sınavın akışını bozmak (%3,9), evrakta sahtecilik (%3) ve kavga-hakaret-sarkıntılık (%1,6) fiilleri izlemiştir. Ayrıca kız öğrencilerin şiddet olarak nitelenebilecek olan kavga-hakaret-sarkıntılık şeklindeki disiplin olaylarına da %1,6 oranında karışmış buldukları anlaşılmaktadır. Burada dikkat çekici olan, kız öğrencilerin %9,4 gibi büyük bir oranla öğretmene saygısızlık fiilini işlemiş olmalarıdır. Kız öğrencilerin özellikle kültürel ve fizyolojik özelliklerine uygun

olmayan böylesi bir davranış içinde bulunmaları çeşitli nedenlere bağlı olabilir. Bunlar arasında yanlış öğretmen algısı, öğretmenin abartılı saygınlık anlayışı ve öğretmenin sınıf yönetimi yaklaşımı sayılabilir. Literatürde erkek ve kız öğrencilerin disiplin suçlarına karışmada farklılaştığını gösteren pek çok araştırma vardır. Güçlü (2004), yaptığı çalışmada, kız öğrencilerde daha çok sigara içmek, kavga etmek ve izinsiz derse girmeme suçlarına karışırken; erkek öğrencilerde ise daha çok kavga etmek, izinsiz derse girmemek ve dersin akışını bozmak suçları gözlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada disiplin kayıtları incelenen liselerde, disiplin suçlarında cinsiyete göre en büyük farklılaşmanın, sigara içmek, kopya çekmek, okul kurallarına uymamak ve yaralayıcı alet bulundurmamak fiilleriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Sözü geçen bu disiplin suçlarını işlemede erkek öğrencilerin oranı %100'dür. Bunu, yine büyük oranda erkek öğrencilerin işlediği kavga-hakaret-sarkıntılık, evrakta sahtecilik, dersin/sınavın akışını bozmak ve dersi boykot etmek fiilleri izlemektedir. Araştırmada disiplin defterlerinde kayıtlı olan disiplin suçlarının tümünde erkeklerin baskın olduğu belirlenmiştir. İlgili araştırma ve literatür tarafından da desteklenen bu durum, ortaöğretimde disiplin suçu işlemede erkek ve kız öğrenciler arasında ciddi bir farklılaşmanın var olduğu anlamına gelmektedir. Erkek öğrencilerin okulda disiplin suçu işlemeye daha fazla eğilimli olmaları, fizyolojik ve kültürel nedenlere bağlanabilir. Diğer bir olasılık da, kültürel duyarlılıktan dolayı kız öğrencilerin işlediği disiplin suçlarının daha hafif şekilde cezalandırılması veya üzerinin örtülmesine mukabil, erkek öğrenciler için bu toleransın daha az gösterilmesidir. Bu olasılıklara Diyarbakır iline özgü gelenekler ile araştırmanın yürütüldüğü okulların kültürel özellikleri de eklenebilir.

Araştırmanın yapıldığı liselerde, disiplin suçu işlemede cinsiyete göre farklılaşmanın en az olduğu istenmeyen davranış, okula uygun kılık kıyafet giymemek fiilidir. Kız ve erkek öğrenciler, sözü geçen bu disiplin suçunu benzer oranlarda işlemişlerdir. Bunu öğretmene saygısızlık fiili izlemiştir.

Disiplin defterleri incelenen okullardaki kayıtlı disiplin suçlarının bir kısmının tamamen ve bir kısmın ise, oransal olarak çoğunluğu erkek öğrencilerle ilişkili olsa da, kız öğrencilerin de bir şekilde disiplin suçlarına karıştığı da bir vakiydir. Araştırmada, kız öğrencilerin oransal olarak en fazla işledikleri disiplin suçunun okula uygun olmayan kılık kıyafet giymek olduğu belirlenmiştir. Bunu sırayla öğretmene saygısızlık, dersi boykot etmek, dersin/sınavın akışını bozmak, evrakta sahtecilik ve kavga-hakaret-sarkıntılık suçları izlemektedir.

Araştırma sonuçları dikkate alınarak okulda meydana gelen disiplin olaylarının önlenmesi noktasında şu öneriler geliştirilmiştir: Eğitim programlarında disiplin olaylarının önlenmesine ilişkin kazanımlara yer verilmeli, okul çalışanlarına ve öğrencilere iletişim becerilerini arttıracak etkinlikler yer verilmeli ve disiplin olaylarını önlemeye yönelik çalışmalar

yapılmalıdır. Okul rehberlik servislerinde yeterli sayıda “Rehberlik Öğretmeni” bulundurulmalıdır. Okulların fiziki koşulları, öğrencilerin fiziksel aktivitelerini gerçekleştirebilecek şekilde düzenlenmelidir. Sınıf ve okul mevcutlarının makul bir seviyeye çekilmesi sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Aras, Ş., Günay, T., Özcan, S. ve Orçın, E. (2007). İzmir İlinde Lise Öğrencilerinin Riskli Davranışları, *Anatolian Journal of Psychiatry*, 8, 188-196.
- Arslan, C., Hamarta, E., Arslan, E. ve Saygın, Y. (2010). Ergenlerde saldırganlık ve kişilerarası problem çözmenin incelenmesi, *İlköğretim Online*, 9 (1), 379-388, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr/> adresinden 16 Kasım 2011 tarihinde indirilmiştir.
- Atik, G. (2011). Assessment of School Bullying in Turkey: A Critical Review of Self-Report Instruments, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15, 3232-3238.
- Ayas, T. ve Pişkin, M. (2011). Lise Öğrencileri Arasındaki Zorbalık Olaylarının Cinsiyet, Sınıf, Düzeyi ve Okul Türü Bakımından İncelenmesi, *İlköğretim Online*, 10 (2), 550-568, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr/> adresinden 26 Kasım 2011 tarihinde indirilmiştir.
- Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi*, İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Çetin, H. (2011). Ergenler İçin Şiddete Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *İlköğretim Online*, 10 (1), 68-79, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr/> adresinden 16 Kasım 2011 tarihinde indirilmiştir.
- Ercan, L. (2007). Sınıf Yönetimi, L. Küçükahmet (Ed.) *Sınıfta İstenmeyen Davranışların Yönetimi* (ss.194-220). Ankara: Pegem Akademi.
- Gökdaş, İ. (2007). İlköğretimde Şiddet: A. Solak (Ed.) *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu* (ss. 263-295). Ankara: Hegem Yayınları.
- Güçlü, M. (2004). "Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Cezası Alan Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Yönden İncelenmesi (Kayseri Örneği)." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Hilooğlu, S. ve Cenkseven-Önder, F. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Zorbalığı Yordamada Sosyal Beceri ve Yaşam Doyumunun Rolü, *İlköğretim Online*, 9(3), 1159-1173, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr/> adresinden 16 Kasım 2011 tarihinde indirilmiştir.
- Kabil, M. (2010). "Sınıflardaki Öğrenci Sayılarının, Zorbalık Üzerine Etkileri." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, Z. (2008). Lise Öğrencilerinin Suçluluk ve Utanç Puanlarının Disiplin Cezası Alıp Almadığı ve Cinsiyetleri Açısından İncelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 103-114.
- Kılıç, N. (2009). "İlköğretim 6, 7, 8. Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Yordanması (Konya İli Cihanbeyli İlçesi İlçe Merkez Örneği)." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kırbaş, Ş., Taşmektepligil, Y. ve Üstün, A. (2007). Ortaöğretimde Gençleri Şiddete Yönelten Nedenler Ve Şiddeti Engellemede Spor Aktivitelerinin Rolünün İncelenmesi: Amasya İli Örneği, *Sportmetre Dergisi*, 4, 177-185.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç- Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 291-319.
- Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki Şiddet Davranışının Kaynakları Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 30 (1), 47-70.
- Koç, Z. (2006). "Lise öğrencilerinin zorbalık düzeylerinin Yordanması." Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2009). Öğrencilerin Okul Ortamında Kurallara Uygun Davranma Yeterliliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 183-196.

- MEB. (2007). *Ortaöğretim Okullarında Görevli Yöneticilerin Şiddet Konusundaki Bilgi ve Becerilerine İlişkin Mevcut Durum Analizi*, Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. [Online]: <http://Meb.gov.tr/> adresinden 01 Kasım 2011 tarihinde indirilmiştir.
- Memduhoğlu H. B. ve Taşdan, M. (2007). Okul ve Öğrenci Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (34), 69-83.
- Moses, R. (1996). Şiddet Nerede Başlıyor? *Cogito Dergisi*, (6-7): 23-27.
- Ögel, K. Tarı, I. ve Yılmazçetin Eke, C. (2006), *Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme*, İstanbul: Yeniden Yayınları.
- Pişkin, M. Öğülmüş, S. ve Boysan M. (2011). *Güvenli Okul Ortamı Oluşturma Öğretmen ve Yönetici Kitabı*, [Online]: www.okuldasiddet.net adresinden 16 Kasım 2011 tarihinde indirilmiştir.
- Sağnak, M. (2007). İlköğretim Okullarında ve Liselerde Kullanılan Sınıf içi Disiplin Stratejilerinin Karşılaştırılması (Niğde İli örneği), *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergi*, 23 (1), 305-316.
- Sezgin, F. ve Duran, E. (2010). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Önleme ve Müdahale Yöntemleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 147-168.
- Sorguç, B. (1986). *Disiplin ve İdari Soruşturma*, Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- Şarpkaya, P. (2007) . Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilere Göre Resmi Liselerdeki Öğrenci Disiplin Sorunlarının Nedenleri, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 22 (2), 110-121.
- Tezcan, M. (1996). Bir Şiddet Ortamı Olarak Okul. *Cogito Dergisi*. (6-7), 105-108.
- Totan, T. (2007). Okulda Zorbalığı Önlemede Eğitimcilere ve Ebeveynlere Öneriler, *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7 (2), 190-202.
- Uzbaş, A. Kabasakal, Z. (2010). İlköğretim Okullarında Saldırganlık ve Şiddet Davranışlarının Yaygınlığı, *İlköğretim Online*, 9 (1), 93-105, [Online]: <http://Meb.gov.tr/> adresinden 01 Kasım 2011 tarihinde indirilmiştir.
- Üstün, A. Yılmaz, M. ve Kurbaş Ş. (2007). Gençleri Şiddete Yönelten Nedenler, A.Solak (Ed.) *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu* (ss. 109-131). Ankara: Hegem Yayınları.
- Yurttaş, A. (2010). "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri İle Algıladıkları Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul İli Kadıköy İlçesi Örneği)." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.